

การพยาบาล ผู้ติดสารเสพติด

นริสา วงศ์พนารักษ์

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด

นริสา วงศ์พนารักษ์

พิมพ์ครั้งแรก: เมษายน 2561

จำนวน 300 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ราคา 230 บาท

.....
นริสา วงศ์พนารักษ์

การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด. พิมพ์ครั้งที่ 1. ส่วนหนังสือ: มหาสารคาม, 2561.

ISBN: 978-616-468-252-8
.....

ออกแบบและจัดพิมพ์: สำนักพิมพ์ส่วนหนังสือ

189 หมู่ 12 ราชวดีการต์เนวิลล์

ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150

เบอร์โทรศัพท์ 09-2956-2419

คำนำ

หนังสือ เรื่อง การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด ฉบับนี้ มีเนื้อสำคัญ คือ ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด โรคที่เกิดจากการใช้สารเสพติด การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด และกรณีศึกษา: การพยาบาลผู้ติดสารเสพติดที่พบบ่อย โดยนำกระบวนการพยาบาลมาใช้เพื่อสามารถช่วยเหลือให้ผู้ติดสารเสพติดสามารถกลับฟื้นคืนสู่สภาวะ และได้รับการดูแลครอบคลุมการพยาบาลแบบองค์รวม

ผู้เขียนได้ถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์การสอนและการเป็นอาจารย์นิเทศ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านที่ต้องดูแลผู้ติดสารเสพติด ทั้งสำหรับนิสิต/นักศึกษาพยาบาลในระดับปริญญาตรี ด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นพื้นฐาน และใช้การอธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สำหรับระดับปริญญาโทและอาจารย์พยาบาลด้วยการนำเสนอหลักการและแนวคิดสำคัญ รวมทั้งการประยุกต์ใช้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน ตลอดจนการทำการวิจัยในผู้รับบริการกลุ่มนี้ และสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลอย่างเป็นรูปธรรม จึงสามารถนำไปใช้สำหรับการปฏิบัติการพยาบาลในคลินิกและในชุมชน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นริสา วงศ์พนารักษ์

มกราคม 2561

การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด

นริสา วงศ์พนารักษ์

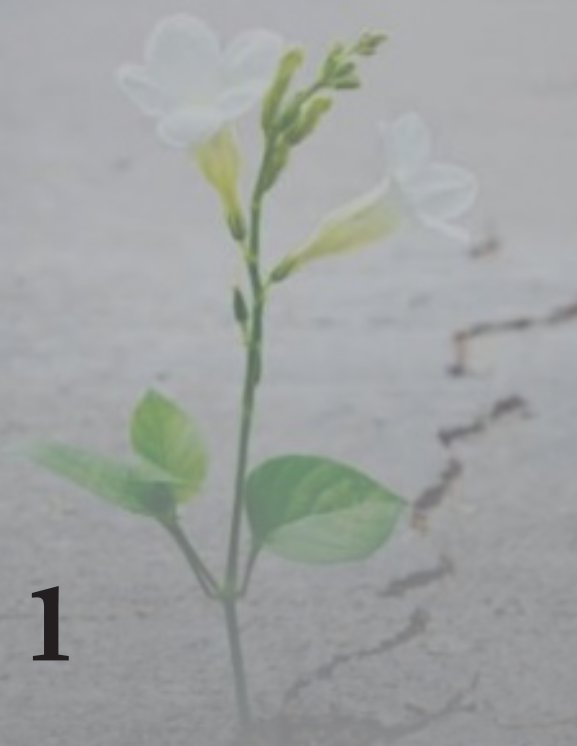
สารบัญ

	หน้า
คำนำ	III
สารบัญ	V
บทที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด	1
1.1 สถานการณ์ปัญหาสารเสพติด	4
1.2 ผลกระทบของสารเสพติด	5
1.3 ความหมายและประเภทของสารเสพติด	9
1.4 สาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาเสพติด	15
บทที่ 2 การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด	33
2.1 ระบบการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด	36
2.2 กระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด	42
2.3 แนวคิดในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด	46
บทที่ 3 โรคที่เกิดจากการใช้สารเสพติด	55
3.1 กลไกสมองติดยา	58
3.2 ระบบการจำแนกโรค	60
3.3 โรคที่เกิดจากสารเสพติด	66
บทที่ 4 การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด	77
4.1 แนวคิดการพยาบาลผู้ติดสารเสพติดแบบองค์รวม	79
4.2 กระบวนการพยาบาลผู้ติดสารเสพติด	85
บทที่ 5 กรณีศึกษา: การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด	105
ก. กรณีศึกษาผู้ติดสุรา	108
ข. กรณีศึกษาผู้ติดแอมเฟตามีน	123
เอกสารอ้างอิง	137
ดัชนี	147
เกี่ยวกับผู้เขียน	155

การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด

นริสา วงศ์พนารักษ์

บทที่ 1

ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด

การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด

นริสา วงศ์พนารักษ์

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้อ่านสามารถ

1. อธิบายสถานการณ์ปัญหาสารเสพติดได้
2. ระบุผลกระทบของสารเสพติดได้
3. อธิบายความหมายและประเภทของสารเสพติดได้
4. ระบุสาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาเสพติดได้

แนวคิดหลัก

สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด นับวันยิ่งทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ไม่เพียงแต่ในประเทศไทยเท่านั้นยังรวมถึงนานาประเทศทั่วโลกด้วย เนื่องจากการเสพยาและการติดสารเสพติดมีผลกระทบต่อสุขภาพของบุคคลทั้งด้านกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว เศรษฐกิจ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การใช้สารเสพติดมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัยและแต่ละคนก็แตกต่างกันไปทำให้การดูแลมีความซับซ้อน ต้องใช้องค์ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดและแนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้องมาผสมผสานและทำความเข้าใจจนสามารถให้การดูแลได้อย่างต่อเนื่องครอบคลุมปัจจัยต่างๆ และบรรลุเป้าหมายในการช่วยให้ผู้ติดสารเสพติดสามารถกลับสู่สุขภาพ

เนื้อหาในบทนี้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด ประกอบด้วย สถานการณ์ปัญหาสารเสพติด ผลกระทบของสารเสพติด ความหมายและประเภทของยาเสพติด สาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อพยาบาลและบุคลากรด้านสุขภาพได้นำความรู้เข้าใจไปลงสู่การปฏิบัติการพยาบาลผู้ติดสารเสพติดเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้ติดสารเสพติดต่อไป

1.1 สถานการณ์ปัญหาสารเสพติด

สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทยและเป็นปัญหาสำคัญของโลก ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนาน นับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น หากไม่มีการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาก็จะมีบุคคลจำนวนมากตกเป็นทาสของยาเสพติดต่อไป การแพร่ระบาดของยาเสพติดสร้างความเสียหายอย่างมากต่อมวลมนุษยชาติ และคาดว่าในอนาคต แนวโน้มการใช้สารเสพติดยังคงเพิ่มขึ้น เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศและทั่วโลกทั้งในประเทศที่พัฒนาและกำลังพัฒนา นอกจากนี้สารเสพติดยังเป็นภัยคุกคามต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ส่งผลต่อระบบสุขภาพในทุกมิติ (พยอม ศรีกมล และวิสร ลูวีระ, 2558; อัญชลี โตเอี่ยม และคณะ, 2559)

จากรายงานสถานการณ์ปัญหายาเสพติดโลก ค.ศ. 2017 ของ UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) รายงานว่าปี 2013 มีประชากรโลกประมาณ 246 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.4 ปี 2014 ประมาณ 247 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 28.7 และปี 2015 ประมาณ 255 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.5 ของประชากรโลกที่มีอายุ 15-64 ปี มีการใช้ยาเสพติดอย่างผิดกฎหมาย (UNODC, 2017) ซึ่งจะเห็นว่ามีจำนวนประชากรโลกใช้ยาเสพติดเพิ่มขึ้นทุกปี สำหรับประเทศไทย สถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้จะทราบว่าการเสพยาเสพติดมีผลเสียต่างๆตามมามากมายก็ตาม ในแต่ละปีก็มีผู้มารับการบำบัดรักษาเป็นจำนวนมากมาอย่างต่อเนื่อง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดคาดการณ์ปี พ.ศ. 2557 พบว่ามีผู้เสพยา/ผู้ติดยาเสพติดมากถึง 3.7 ล้านคน (Office of the Narcotic Control Board Thailand, 2014) สำหรับสถิติการจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศ ในปี 2559 มีจำนวน 169,448 คดี เป็นคดียาบ้าถึง 115,381 คดี ไซส์ 15, 154 คดี เฮโรอีน 836 คดี ตามลำดับ (สำนักงาน ป.ป.ส., 2559) ข้อมูลจากระบบศูนย์กลางการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชของประเทศไทย กรมสุขภาพจิต (ข้อมูล ณ

วันที่ 11 พฤษภาคม 2560) รายงานจำนวนผู้มารับบริการด้านจิตเวช ประจำปีงบประมาณ 2559 จำนวนผู้มารับบริการที่ติดสารเสพติดรวมกับติดแอลกอฮอล์ มีจำนวนทั้งสิ้น 121,944 คน จากผู้ป่วยทั้งหมด 1,100,423 คน เพิ่มจากข้อมูลของประจำปีงบประมาณ 2558 มีจำนวนทั้งสิ้น 66,717 คน จากผู้ป่วยทั้งหมด 629,024 คน (กรมสุขภาพจิต, 2561) นอกจากนี้ข้อมูลสถิติจำนวนผู้ป่วยที่มารับบริการที่สถาบันธัญญารักษ์ (ข้อมูล ณ วันที่ 14 ธันวาคม 2560) รายงานจำนวนและร้อยละของผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมดโดยในปีงบประมาณ 2558 2559 2560 มีจำนวน 5,666 5,901 และ 5,589 ราย จำนวนผู้ป่วยที่รักษาซ้ำ เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 25.61 27.52 และ 27.61 นั้น แสดงว่าผู้ติดสารเสพติดมีการกลับไปเสพซ้ำเพิ่มมากขึ้น และพบว่าในปีงบประมาณ 2560 ผู้ป่วยในยาเสพติดเป็นผู้ป่วยเสพยาแอมเฟตามีน (Amphetamine) รหัส F15.2 จำนวนมากที่สุด จำนวน 1,450 ราย คิดเป็นร้อยละเกินครึ่งหนึ่ง 59.45 รองลงมาเป็นผู้ป่วยสุรา F10.2 จำนวน 534 รายคิดเป็นร้อยละ 21.89 และผู้ป่วยกัญชา F12.2 จำนวน 172 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.05 (สถาบันธัญญารักษ์, 2561)

โดยสรุป สถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติด สถิติการจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศ และจำนวนผู้มารับบริการที่ติดสารเสพติด รวมทั้งผู้ติดสารเสพติดที่กลับมารักษาซ้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงว่าปัญหาการเสพยาและการติดสารเสพติดยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องรีบหาวิธีการแก้ไข เพราะผลกระทบของสารเสพติดนั้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทุกระดับทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคมด้วยเช่นกัน

1.2 ผลกระทบของสารเสพติด

เนื่องจากผลกระทบของสารเสพติด มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปัญหาอื่นอีกหลายด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ความคิด วิถีชีวิตและอาชญากรรม กล่าวคือ ยาเสพติดส่งผลกระทบต่อผู้เสพเอง ชุมชน และสังคม (สาธิตเปรมปรีดิ์, 2557) ผลกระทบสำคัญของการใช้สารเสพติดเป็นผลกระทบทางลบ